

ראה – אלול

אדם שיראה עצמו כו' חציו זכאי כו' עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה כו' ומפני ענין זה נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצות מראש השנה ועד יום הכפורים יתר מכל השנה, ונהגו כולם לקום בלילה בעשרה ימים אלו ולהתפלל בבתי כנסיות בדברי תחנונים ובכיבושין עד שיאור היום.

ומזה שהוציא הרמב"ם המנהג „להרבות בצדקה“ מן הכלל ד„מעשים טובים ולעסוק במצות“, ועוד זאת, שהקדימו לשאר הענינים, מוכח, דאע"פ שבימים אלו צ"ל התחזקות בכל עניני תורה ומצות, הנה לכל לראש צריכים „להרבות בצדקה“.

ומזה יש ללמוד מעין זה בענין חודש אלול, כיון שהוא מעין עשרת ימי תשובה בכמה ענינים: (א) אלול הוא חודש התשובה, בדוגמת עשרת ימי תשובה, (ב) כמו שעשרה ימים אלו הם הכנה לה„חתימה“ דיום הכפורים (כ) מבואר במפרשים, שזהו הטעם שמרבנים בצדקה וכו' בימים אלו, כי „הבינוניס תולין אותו עד יום הכפורים אם עשה תשובה נחתם לחיים“ – כמו כן כל

א. המ"ע דנתינת צדקה מפורשת בפרשתנו „כי יהי בך אביון גו' לא תאמץ את לבבך גו' פתוח תפתח גו'“ (כמ"ש הרמב"ם והחינוך).

וע"פ הידוע שכל הפרשיות שבתורה יש להן קשר עם הזמן שבו קורין אותן, מוכן, שיש שייכות מיוחדת בין מצות הצדקה לחודש אלול – שהרי לעולם קורין פ' ראה בסמיכות לראש חודש אלול (בשבת מברכים החודש אלול, או – כקביעות שנה זו (תשמ"ח) – בראש חודש אלול), כלומר, שבחודש אלול יש להרבות במצות הצדקה יותר מבשאר ימות השנה.

ויש למצוא מקור לזה מדיוק לשון הרמב"ם בהלכות תשובה – בענין עשרת ימי תשובה – וז"ל:

„אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב רמז יש בו' כלומר עורו ישינים כו' והטיבו דרכיכם כו' צריך כל

(1) טו, ז ואלול.

(2) סהמ"צ ומנין המצות (בריש ס' היד) מ"ע קצה. הל' מת"ע רפ"ו. ובמנין המצות הביא למקור המצוה רק הכתוב דפרשתנו (טו, ח), „פתוח תפתח“. וגם בסהמ"צ ובהל' מתנות עניים זהו פסוק הא' שמביא (ועד"ו בהל'ת, הביא בסהמ"צ, מנין המצות ל"ת רלב) והל' מת"ע (שם הי"ב) רק הכתוב ד„לא תאמץ גו'“.

(3) מצוה תע, תעט.

(4) של"ה חלק תושב"כ ריש פ' וישב.

(5) ראש – שבו כלולים כל ימי החודש והוא מנהיג אותם (לקו"ת ר"ה נג, ד. נח, סע"א ועוד).

(6) פ"ג היד.

(7) בו – כ"ה בדפוסים שראיתי, אבל בכ"כ כתי" (והתימנים כתובים) בה (ראה רמב"ם ספר המדע – ירושלים, תשכ"ד).

(8) ראה מהרי"ל ריש הל' ימים נוראים. ל"ת להאריז"ל תצא עה"פ (כא, יג) ובכתה גו' ירח ימים. טוא"ח ר"ס תקפא. לקו"ת ד"ה אני לדודי (פרשתנו לב, א ואילך). ועוד.

(9) ראה מרכבת המשנה להר"א אלפנדארי על הרמב"ם שם. ולמובן מהמשך לשון הרמב"ם בה"ג וד', וראה גם לח"מ ומל"מ שם הי"ד.

(10) רמב"ם שם סוף הי"ג.

מעשר, חומש למצוה מן המובחר, אבל לא יותר מזה, וכמ"ש הרמב"ם¹⁸, "כל המפור כו' אל יפור יותר מחומש", אלא שכאן כיון שקאי בצדקה שהיא לפדיון הנפש, הרי "אין לחוש משום אל יבזו יותר מחומש דלא מקרי בזבוז בכה"ג מאחר שעושה לפדות נפשו כו"¹⁹, וזהו שמדייק הרמב"ם "להרבות בצדקה" ולא קבע שיעור לצדקה זו – כי בצדקה זו אין שיעור²⁰.

אבל לכאורה דוחק לפרש כן, שהרי הרמב"ם מפרט המנהג "להרבות" – ב"צדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצות", ולא נראה לומר שיש כאן שני ענינים שונים: ריבוי צדקה בתור חלק ממעשה התשובה, וריבוי מע"ט ומצוות כדי ל"הכריע מאזני הדין לכף זכות, ומסתבר שאינו מבאר כאן אלא בהכרעת מאזני הדין לכף זכות²¹. ושגם באותו הסוג דמעשים טובים ועסק המצות שכוונתו להכריע המאזניים לכף זכות יש הדגשה ומעלה בריבוי הצדקה.

ג. ויובן זה בהקדם דיוק הרמב"ם שם – שכתב אודות מנהג הריבוי בתפלה ותחנונים בלילה בבבא פ"ב ע"ע ("ונהגו

חודש אלול הוא הכנה לה"כתיבה" (תחילת הדין) דראש השנה. (ג) ויתירה מזו: כל מ' יום מר"ח אלול עד אחרי יום הכפורים הם המשך וחפצא אחת של ימי תשובה, כמבואר בב"ח²², "מקראי אני לדודי ודודי לי ר"ת אלול וס"ת עולה מ' כנגד מ' יום מר"ח אלול ועד יום ה' כפורים כי באלו מ' ימי [יום] התשובה מקובלת כו' דודו קרוב לקבל תשובה מאהבה",

דמזה מובן, שע"ד שבעשי"ת ישנו ענין מיוחד "להרבות בצדקה", כך גם בחודש אלול, שראשית ההתחזקות בעניני תומצ"ש שבחודש זה צ"ל בענין הצדקה, "להרבות בצדקה". וי"ל שזה נרמז ג"כ בזה שהצירוף דשם הוי' שמאיר בחודש אלול יוצאי מס"ת של "וצדקה" תהי' לנו כ"י.

ויש להבין: במה שונה מצות צדקה משאר כל עניני תורה ומצות, שלכן ה' התחזקות בחודש אלול (ועשרת ימי תשובה) היא בענין הצדקה דוקא?

ב. לכאורה י"ל – שזהו משום שנתינת הצדקה מכפרת חטא, וכמ"ש²³ וחטאך בצדקה פרוק, וכמו שהאריך אדה"ז באגה"ת²⁴.

ועפ"ז יש לבאר דיוק הלשון "להרבות בצדקה", דלכאורה ע"פ הלכה בצדקה ישנו שיעור²⁵: חיוב השווה –

(18) סוף הל' ערכין וחרמין.

(19) אגה"ת שם.

(20) ולהעיר מלשון הרמב"ם לעיל (פ"ב ה"ד)

"ועושה צדקה כפי כחו". אבל שם המדובר ב"דרכי

התשובה", הנהגת בע"ת לאחר ששכר עשה תשובה.

ועצ"ע.

(21) ודוחק לפרש שכל סיום הלכה זו, ומפני

ענין זה נהגו כו' להרבות בצדקה ובמעשים טובים

כו" תוכנו רק ענין התשובה (שמדבר אודותה בסוף

ה"ג לפני" והבינוני תליין אותו עד יום הכפורים אם

עשה תשובה נחתם לחיים" – כי אז הול"ל (ע"ד

לשון הרמ"א ואדה"ז – א"ח סתר"ג) "יש לכל אדם

לחפש ולפשפש (ולמשמש) במעשיו ולשוב מהם

בעשי"ת".

(11) א"ח שם ס"ה והעבירו.

(12) שה"ש ו' ג.

(13) משנת חסידים מס' אלול פ"א מ"ד.

(14) ואתחנן ו' כה.

(15) דניאל ד' כד (ושם: וחטיך).

(16) פ"ב.

(17) ראה רמב"ם סוף הל' ערכין וחרמין (הובא

בסמוך). פיה"מ להרמב"ם פאה רפ"א. טושי"ע י"ד

ר"ס רמט.

זה מפני רחמים וצדקה, אלא לפי מצבו.³⁰

ולכן הוי אמינא, שבעשרת ימי תשובה צ"ל עיקר ההדגשה על הוספה במצוות ומע"ט כדי לזכות בדין, ואין מקום לבקשת רחמים, שיהי' "בצדקה", לפנים משורת הדין.

[ואע"פ שבענין תפלה מצינו ש"אע"פ שיש להם לצדיקים תללות במעשיהם הטובים אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנם"³¹ – זה מתאים רק בנוגע לתפלה ובקשה, שאין צריכים לתבוע מאת הקב"ה כ"א לבקש מאתו ית"י,³² בדרך מתנת חנם (אף שיכולים לתלות במעשיהם הטובים)³³, משא"כ כשהמדובר בדין, שהקב"ה שוקל זכיות האדם כו' ושופט אותו ע"פ מעשיו, אין מקום לערב בזה בקשת רחמים וצדקה כו'³⁴].

(30) ואף שכללות ענין התשובה הוא מרחמיו וחסדיו של הקב"ה ולא משורת הדין (ראה חבור התשובה להמאירי מאמר א' פ"א (ובפירושו לאבות פ"ג מ"ח). עיקרם מ"ד פכ"ה. וכמו שאומרים כמ"פ בסליחות, ופשיטא בשייכות להתשובה בכל שנה ושנה – ראה אגה"ת פ"א) – הרי נת"ל שבהלכה זו, שהרמב"ם כותב, "ומפני ענין זה נהגו כל בית ישראל להרבות כו"י כהמשך ישר ל"ראה עצמו... חציו זכאי כו"י משמע שכאן אין המדובר (רק על ענין התשובה), אלא על הדין והמשפט, והוא מכריע א"ע (ממצב של שקול) לכף זכות.

(31) ל' רש"י ר"פ ואתחנן. וראה ספרי ודב"ר שם. וראה בהנסמך בהערה 33.

(32) וראה שו"ע אדה"י אר"ח סצ"ח ס"ה.

(33) ראה בארוכה לקו"ש חכ"ד ע' 29 ואילך.

(34) דמטעם זה אימרים בעשרה ימים אלו המלך הקדוש ולא הא"ל הקדוש, המלך המשפט ולא מלך אוהב צדקה ומשפט, "לפי שבימים הללו הקב"ה מראה מלכותו לשפוט את העולם" (שו"ע אדה"י אר"ח סתקפ"ב ס"א, מרש"י ברכות יב, ריש ע"ב). ואם אמר מלך אוהב צדקה ומשפט במקום המלך המשפט ונזכר לאחר שכינס תפלתו י"א דחזור לראש התפלה, "משום דיש הפרש בין מלך אוהב

כולם לקום בלילה וכו'") – דלכאורה הול"ל בבבא אחת, "להרבות בצדקה וכו' ולקום בלילה וכו'".

ויש לומר הביאור בזה:

בכללות קבלת צרכי האדם מהקב"ה ישנם שני אופנים, וכדאיתא בגמ'²² עה"פ²³ "שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה", "כל העולם כולו נוזנין בצדקה והם נוזנין בזרוע": א) "כל העולם" מקבלים צרכיהם מהקב"ה רק בתורת צדקה וחסד השם, ולא בזכות שבידם, כי אינם ראויים לזה מצד מעשיהם, ב) צדיקים "נוזנין בזרוע, בזכות שבידם וקרי להו רחוקים מצדקתו של הקב"ה"²⁴, כי נוזנים בזכות מעשיהם הטובים.

ובעבודת ה', שני אופנים אלו הם (בכללות) בהתאם להחילוק בין תפלה ועסק התורה ומצוות: ענין התפלה הוא בקשה ותחנון, "תחנונים ידבר רש"²⁵, שהקב"ה ירחם עליו וימלא משאלותיו אף שאינו ראוי לכך, ובלשון חז"ל²⁶ "מתנת חנם"; אבל על ידי עסק התורה ומצוות מקבל האדם את צרכיו (לא בתור צדקה, אלא) ע"פ דין, כמו שהובטחנו בתורה²⁷, "אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו גו' ונתתי גשמיכם בעתם גו'²⁸".

ועפ"ז, כשהקב"ה דן את האדם, ו"שוקלין זכיות האדם ועונותיו"²⁹, הרי הדעת נותנת שכשדנים אותו לזכות אין

(22) ברכות יז, ריש ע"ב.

(23) ישע"י מו, ב.

(24) פרש"י שם ד"ה והם נוזנין.

(25) משלי יח, כג.

(26) ספרי ודב"ר ר"פ ואתחנן. פרש"י שם.

(27) ר"פ בחוקתי.

(28) ולהעיר מביאור הרמב"ם בהל' תשובה

(פ"ט) ע"ד היעדים גשמיים שבתורה.

(29) ל' הרמב"ם שם פ"ג ה"ג.

[ויש לומר, שזהו גם הטעם לשינוי הלשון בשתי הבבות – בבבא הא', נהגו כל בית ישראל, ובבבא הב', נהגו כולם] – דמשמע קצת, דענין הב' מה שנהגו לקום כו' היא הנהגה פשוטה לכולם, יותר מענין הא'.³⁵ וע"פ הנ"ל מובן, כי בקשת רחמים הוא שייך לכא"א מישראל, גם אלה שלא הוסיפו (כ"כ) במצות ומעשים טובים (שלא היו יכולים להוסיף וכיו"ב), ולאידך גם אלה שהוסיפו במצות ומעשים טובים יתר מכל השנה נוהגים להוסיף בבקשת רחמים ("דברי תחנונים"), כי גם הם צריכים לידע ולהרגיש שזכותם בדיו היא בגדר צדקתו של הקב"ה, שצריכים לבקשות ותחנונים על זה].

ובזה יש לבאר גם מה שהוציא הרמב"ם בבבא הא', ולהרבות בצדקה מן הכלל, והקדימו לשאר הענינים – כי בריבוי הצדקה מודגש ג"כ שהאדם מרגיש שצריך לזכות בדיון רק מחמת צדקתו של הקב"ה, שלכן מרבה בצדקה כדי שהקב"ה יתנהג עמו ג"כ באופן של צדקה מזה כנגד מדה. כלומר, זה שהאדם מרגיש שכל מה שזוכה מלמעלה הוא בגדר צדקה ומתנת חנם צריך להתבטא לא רק בתפלתו, אלא גם ב־מעשיו שכוונתם הטיית כף המאזניים של הדיון לטובה ע"פ הדיון, גם בהם צריך להדגיש שזהו לפנים משורת הדיון כלפי מעלה.

ד. ביאור השייכות ד"צדקה לה־משפט דר"ה בעומק יותר (וע"פ פנימיות הענינים):

בהגדרת מהות העבודה של ראש השנה ארז"ל³⁶ שאמר הקב"ה, "אמרו לפני

וקמ"ל הרמב"ם, שנוסף על המנהג להרבות בעניני זכות (צדקה ומע"ט ו־מצוות) נהגו ישראל גם "לקום בלילה .. ולהתפלל .. בדברי תחנונים .. עד ש־יאוור היום"³⁵. וי"ל שזה גופא שזוכים בדיון ע"פ שורת הדיון הוה בגדר "צדקה" מלמעלה, לפי שאין מעשה בני אדם (הנבראים) תופסים מקום אצלו ית' (כמש"נ³⁶), אם צדקת מה תתן לו גו"ל, ועוד זאת, שגם עשיית מעשים טובים (על ידי האדם) היא בכוחו של הקב"ה, כמש"נ³⁷, "מי הקדימני ואשלם גו"ל"³⁸. ולכן זה גופא שהקב"ה (משפיל את עצמו כביכול ו)דן את האדם ומחשיב את מעשיו הטובים לזכותו משום כך בדיון, ה"ז חסד וצדקה מאתו ית' וצריך ע"ז תחנונים כו'.

ולכן חילק הרמב"ם מנהגים אלו בב' בבות, כי הם שני ענינים נפרדים ב־פעולתם של ישראל לזכות בדיון: בבא הא' הם הדברים שבנ"י עושים כדי להכריע כף המאזניים, ובבא הב' – התפלה ותחנונים, כי בשביל זה גופא שדברים אלו יכריעו לכף זכות זקוקים לרחמי הקב"ה כנ"ל.

צדקה ומשפט להמלך המשפט בכלל השנה הצדקה עיקר ולכך הקדימוהו למשפט אבל בימים הללו המשפט עיקר ולכך אין מוכיחין צדקה כלל" (שור"ע אדה"ז שם ס"ב, מט"ז א"ח סק"ח סק"ב).

35 דוחק לומר שכוונתו בזה (רק) לענין התשובה והצדקה (ראה רמב"ם לעיל פ"ב ה"ו. ובמגדל עוז כאן) או וידיי ובקשת מחילה דא"כ הו"ל להקדימו: תחילה, לפני זה שנהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים כו'.

36 איוב לה, ז.

37 איוב מא, ג. ויקר פכ"ז, ב.

38 כדללות הענין דבאתעדל"ת אתעדל"ע הוא רק מפני שכן עלה ברצונו ית' (לקו"ת שמע"צ פג, ב. שה"ש יב, א. ועוד. וראה בארוכה המשך ר"ה תשנ"ג פ"י ואלך. לקו"ת חכ"ד שם. וש"נ).

39 אף שאולי יש לומר שכאן מקצר בלשונו

וכ' "ונהגו כולם", היינו "כל בית ישראל".

40 ר"ה טז, א. לד, ב.

של הקב"ה – שזה מביא „שתמליכוני עליכם“⁴².

ה. כשם שהוא בהדגשה וב„היכל המלך“⁴³ בעשרת ימי תשובה, עד"ו הוא בועיר אנפין (ב„שדה“⁴⁴) גם בהעבודה ד' חודש הרחמים והסליחות – חודש אלול, שגם בו ישנם ב' ענינים אלו:

מצד אחד הרי הוא חודש הרחמים והסליחות עד ש„יש מי שמרבינ לומר סליחות ותחנונים מר"ח אלול ואילך“⁴⁵ (בדוגמת דברי הרמב"ם לעשרת ימי תשובה), ומאידך גיסא זה נוגע לזכות בדין. וכמודגש בלשון הטור⁴⁶ „וכל המוסיף לבקש רחמים זכות הוא לו“, דלכאורה ה"ז תרתי דסתרי, דבקשת רחמים תוכנה שאף שאין לו זכיות מבקש שהקב"ה ירחם עליו, שהוא ההיפך דזכות הוא לו. אלא שהדרך לזכות בימים אלו היא על ידי שנרגש אצלו שתמיד זקוק לבקש רחמים מאת הקב"ה שיתן לו צדקה ומתנת חנם.

וכן לאידך גיסא, שגם בזה שמוסיפים בהעבודה דתשובה ומע"ט [כמשנ"ת כמ"פ]⁴⁷ הרמז לזה – שבר"ת ד„אלול“

בר"ה מלכיות וזכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, ובמה בשופר“.

ועל פי זה נת' בכ"מ, שעיקר עבודת ראש השנה היא הכתרת הקב"ה למלך על ישראל („שתמליכוני עליכם“⁴⁸), ועי"ז למלך על העולם כולו.

ואין זה סתירה להמפורש שר"ה ויוהכ"פ הם ימי הדין, כי תרווייהו איתנהו ב'י: מצד הקב"ה, אמייתית תוכנם של ימים אלה הוא שמכתירים אותו למלך, דבר הנוגע בעיקר (כביכול) להקב"ה, וכהלשון „אמרו לפני כו' כדי שתמליכוני עליכם“, שהקב"ה מבקש זה מבני, כי זהו דבר הנוגע לו; ומצד הנבראים, וכפי שהקב"ה כביכול השפיל את עצמו להיות יושב ודן כל באי העולם, הרי הם ימי דין ומשפט ששוקלין זכיות האדם ועונותיו.

ולפי זה י"ל דזה שצריך להיות ריבוי במע"ט וכו' הוא מצד הענין הב' שבימים אלה, אבל מצד הקב"ה עצמו, כמו שהוא למעלה מלהיות מלך על עם, הרי אין מקום בכלל לדין ומשפט של העם, שזהו דוקא כאשר יושב על כסא מלכותו ודן את העם. ובכדי לפעול ענין זה שהקב"ה ישפיל עצמו להיות מלך על עם, ה"ז על ידי שנרגש אצל העם ביטולם השלם, שגם כאשר מצד „חשבון“ הזכיות והעונות האדם הוא צדיק וזוכה בדין (ופשיטא שעשה תשובה כדבעי), מ"מ הרי הוא מתפלל בתחנונים, ויתירה מזו, הוא מרבה בצדקה, בכדי לזכות לצדקתו

(42) וי"ל שזוהי השייכות לתחילת ההלכה (ד') ברמב"ם שם „אע"פ שתקיש בריה גזירת הכתוב רמז יש בו כו" – ענין התשובה, שמה שהקדים הרמב"ם „גזירת הכתוב“, ענין שלמעלה מטעם, הוא לפי שאמייתית ענין תק"ש הוא הענין דתמליכוני עליכם, השייך ל„נתיאווה הקב"ה“, שלמעלה מטעם (כמשנ"ת במ"א – ראה לקו"ש ח"ד ע' 124).

(43) ראה לקו"ש פרשתנו ד"ה אני לדודי (לב, ב ואילך) – נת' בלקו"ש ח"ד ס"ע 1342 ואילך. ועוד.

(44) ל' הטור או"ח ר"ס תקפא. וראה גם חבור התשובה להמאירי (מאמר ב' פ"א). אבודרהם בסדר תפלת ר"ה. ועוד.

(45) או"ח שם.

(46) ראה לקו"ש ח"ב ע' 396. ח"ט ע' 299.

(41) ראה רס"ג (הובא באבודרהם) שענין ה' ראשון במצות תק"ש הוא „אנו ממליכים עלינו את הבורא“. וראה לקו"ש ח"ד (ע' 1146 ואילך). ע' 1354 ואילך. רש"י. ובכ"מ.

ועל ידי הנהגה זו, זוכה כל אחד להכתב ולהחתם בספרן של צדיקים גמורים, ועד שלפני ר"ה יודעים שהם זוכים בדין – לכתיבה וחתימה טובה ל- שנה טובה ומתוקה בטוב הנראה והנגלה.

(משיחת ו' תשרי תשל"ח)

נרמזים כל שלשת העמודים דתורה עבודה וגמ"ח, וכן עבודת התשובה וענין הגאולה] – בזה גופא צריכה להיות ההקדמה דלהרבות בצדקה, כמרומז (כנ"ל ס"א) בהצירוף דשם הוי' של חודש אלול, היוצא מס"ת „וצדקה תהי' לנו כי”.

אלול

בשבת (כמו בשנה זו*), שא"א לתקוע: את"ל שהמנהג לתקוע להתלמד הוא בתור הכשר להתקיעות הבאות אח"כ (מיום ב' דר"ח) – הסברא נותנת, שבקביעות כזו, מתלמידים בערב ר"ח:

אבל ע"פ משנת"ל (שעיקר) הכוונה להתקיעה של יום זה (א' דר"ח), היא לצאת ידי הדיעות שזהו זמן התחלת התקיעות דאלול (כי אז הוא התחלת המ' יום האחרונים שעלה משה להר), הרי אין ענין לתקיעה זו בערב ר"ח אלול.

ועפ"ז בקביעות כזו – חסרה ההתחלה ד"תוקעין להתלמד".

אבל בפשטות י"ל שאין בזה חסרון – כי הוא כמו כל שבת שבחודש אלול, שאין בו כל תקיעה. ובפנימיות הענין, מובן הוא ע"פ ביאור רבינו הזקן, בהא שאין תוקעים בראש השנה שחל להיות בשבת, שהטעם הפנימי לכך הוא, מפני שביום השבת אין צורך בתקיעת שופר (במדינה), כי מה שפועלים על ידי תקיעת שופר, נפעל בדרך ממילא על ידי השבת עצמה (שהיא מיקדשא וקיימא): והוא הדין בנדוד, התקיעות דחודש אלול, דמה שהתקיעות היו צריכות לפעול בשבת זו, נפעל בדרך ממילא על ידי השבת עצמה.

א. בנוגע לתקיעת שופר בחודש אלול הורה כ"ק מו"ח אדמו"ר (כפי שנדפס ב"היום יום"), "שבמשך היום (א' דר"ח) תוקעים להתלמד, ומתחילים לתקוע אחר התפלה מיום ב' דר"ח".

ולכאורה צ"ב מאי האי ד"תוקעים להתלמד" במשך יום א' דר"ח, דלכאורה בכל אופן אינו מובן: אם אינו יודע לתקוע פשיטא שצריך להתלמד (ומאי קמ"ל) ואח"כ גם יתקע באותו היום: ובאם יודע מכבר – שוב אין צורך לתקוע (ביום א' דר"ח כדי) "להתלמד"?

בפשטות י"ל, שכוונת כ"ק מו"ח אדמו"ר היא להכריע בין הדיעות מתי מתחילים התקיעות דאלול – אם בא' דר"ח אלול (ל' מנחם אב) או ביום ב' דר"ח (א' אלול) – ובזה ההכרעה, שהחייב דתקיעות דאלול מתחיל מב' דר"ח, אלא שכדי לצאת ידי האומרים שמתחילים מא' דר"ח, "תוקעים להתלמד", היינו שתוקעים, אבל לא בתור חיוב, אלא רק להתלמד בלבד.

אבל צריך ביאור הלשון "תוקעין להתלמד", ולא בפשטות – תוקעין ולא תקיעה של מנהג, חובה וכיו"ב.

ולכן נראה, שיש ענין מיוחד בתקיעה שהיא "להתלמד" בלבד, ותקיעה זו שייכת ליום א' דר"ח אלול, כדלקמן.

ב. והנה ע"פ משנת"ל בהסברת ההנהגה ד"תוקעין להתלמד" – יש לחקור בקביעות דא' ר"ח אלול שחל

(2) ראה מ"א שם סק"ב. ובארוכה – בהשלמת הר"ג מדובראוונא לשו"ע אדה"ז סתקפ"א (בקר"א).

(3) ד"ה להבין המשנה... יו"ט של ר"ה בלקו"ת דרושי ר"ה (נ, א ואילך): סיפור שער התקיעות (רמ, ג ואילך). ובכמה דרושי רבונינו נשיאנו.

(1) הדיעות בזה ראה נוי"כ הטושו"ע או"ח סתקפ"א.

(*) תשמ"ח – שנת הדפסת השיחה. המו"ל.